

«Χάρη στις λέξεις εγώ έζησα μια δεύτερη ζωή, μια ζωή παράλληλη, πολλές φορές

Media: ΒΗΜΑ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ **Page:** 65,71 **Published at:** 26-01-2025
Author: **Surface:** 1116.4 cm² **Circulation:** 32170
Subjects:

«Χάρη στις λέξεις εγώ έζησα
μια δεύτερη ζωή, μια ζωή
παράλληλη, πολλές φορές
πιο αληθινή από τούτη εδώ»

ΣΤΙΧΟΙ, ΠΡΟΣΩΠΑ
ΚΑΙ ΧΡΟΝΙΑ ΣΤΗΝ
ΑΥΤΟΒΙΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ
ΔΙΟΝΥΣΗ ΣΑΒΒΟΠΟΥΛΟΥ

ΣΕΛ. 17

Οι λέξεις και τα χρόνια

Του Οδυσσέα Ιωάννου

Οι αυτοβιογραφίες έχουν προτερήματα και μειονεκτήματα. Βρίσκω τα προτερήματα περισσότερο, κυρίως όταν μιλάμε για αυτοβιογραφίες καλλιτεχνών. Θέλει μεγάλη γενναιοδωρία να μη «φροντισείς» λίγο περισσότερο τον εαυτό σου και τις επιλογές σου. Από την άλλη, δεν υπάρχουν αντικειμενικές αποτιμήσεις τρίτων. Είναι τόσο πολλά τα σκοτεινά αλλά και τα φωτεινά σημεία της ζωής ενός ανθρώπου που δεν καταλαβαίνω πώς μπορεί κάποιος τρίτος, όσο οξυδερκής και να είναι, να τα αποδώσει με δικαιοσύνη.

«Χάρη στις λέξεις εγώ έζησα μια δεύτερη ζωή, μια ζωή παράλληλη, πολλές φορές πιο αληθινή από τούτη εδώ» γράφει στη δεύτερη κιόλας σελίδα του βιβλίου του *Γιατί τα χρόνια τρέχουν χύμα* (εκδ. Πατάκη) ο **Διονύσιος Σαββόπουλος** και αρχίζει να ξετυλίγει την περιπέτεια. Ιστορίες, τραγούδια, δίσκοι, άνθρωποι, αισθήματα, πολύς δρόμος. Ένα εξαιρετικά καλογραμμένο βιβλίο που το ξεκινάς και δεν μπορείς να το αφήσεις, τρέχει τόσο όμορφα, με μια αξιοζήλευτη προφορικότητα. Δεν θα μπορούσε να είναι μια πλήρης αυτοβιογραφία ένα βιβλίο 330 μόνο σελίδων, όμως η οικονομία του είναι κι αυτή στα θετικά του.

Δονκιχωτισμός και realpolitik

Ο Σαββόπουλος τα τελευταία χρόνια είναι ένα από τα πρόσωπα που «λατρεύουμε να μιλούμε». Από το δημοψήφισμα του 2015 και μετά άρχισε στην Ελλάδα να στήνεται ένα χαράκωμα «δικών μας» και «δικών τους» που πλήγωσε την τέχνη του τραγουδιού και σε αρκετές περιπτώσεις ήταν τόσο η υπερβολή που αδικούσε το δικαίως ίσως πληγωμένο μας συναίσθημα. Από τη μία το κρεσέντο μικροψυχίας και ιδεολογικής τύφλωσης από μερίδα αριστερών πως ο Σαββόπουλος είναι απλώς ένας κλέφτης που κατέκλεψε ξένους τροβαδούρους – χαζομάρες που δεν αντέχουν σε καμία σοβαρή κριτική – και από την άλλη η ευκαιρία που βρήκε ένα κομμάτι της Δεξιάς στην Ελλάδα να αποκτήσει ιδεολογικούς συνοδοιπόρους ανάμεσα στους σπουδαιούς μας καλλιτέχνες. Δυστυχώς ορισμένοι δέχθηκαν αυτόν τον ρόλο και δεν αντέδρασαν όταν τους περιέφεραν ως τρόπαια κάποιοι ποινικοί για καθαρά πολιτικές σκοπιμότητες. Ακόμα και η ανάρτηση του Πρωθυπουργού για το βιβλίο – συγγνώμη που τολμάω δική προθέσεων – ήταν ιδεολογική, δεν είμαι καθόλου οίσιμος πως θα την έκανε αν ο Σαββόπουλος δεν είχε εκφραστεί συγκεκριμένα τα τελευταία χρόνια.

Η αλήθεια είναι πως από την κρίση και μετά έχουν γίνει τόσα πράγματα στην Ελλάδα, έχει δημιουργήσει τόσα τραύματα ο πολιτικός αμοραλισμός των «νικητών», που ο Σαββόπουλος του '70 αλλά και του '80 αποκλείεται να τα άφηνε να περάσουν «ατουφέκιστα». Τα άφησε, δεν τον κρίνω. Νιώθω όμως πως σταμάτησε να παρηγορεί τα δικά του «καλύτερα παιδιά που κουράστηκαν και γύρισαν στο σπίτι» ή συνεχίζουν ακόμη όπως μπορούν, για χάρη ενός πολιτικού ρεαλισμού, που δεν είναι δουλειά του καλλιτέχνη να τον εκφράζει και να τον υπερασπίζεται. Ξέρω, δεν έχω

Ο Διονύσιος Σαββόπουλος περιπλανιέται στους δρόμους της ζωής του γράφοντας για τραγούδια, δίσκους, ανθρώπους, συναισθήματα, ιδέες

τέτοιο δικαίωμα, αλλά τον ήθελα υπερασπιστή ενός δονκιχωτισμού που λέει πως «ίσως η πολλή λογική να είναι τρέλα και τι μεγαλύτερη τρέλα από όλες να βλέπεις τη ζωή όπως είναι και όχι όπως θα έπρεπε να είναι».

Γράφει σε ένα σημείο: «Η ευαισθησία μας είναι η άλλη Αριστερά. Δεν έχει κόμμα η ευαισθησία μας. Μόνο αθάνατα φτερά. Χάρισε στην Αριστερά τα καλύτερά μας χρόνια. Όχι μάτια. Εμφύβη ήμασταν, και αυτά ακριβώς τα χρόνια ήταν που μας

άνοιξαν τον δρόμο της καρδιάς και φωτίσαν, εκ παραδρομής έστω, το ιερό στοιχείο της κοινωνίας που μοιραζόμαστε. Αυτά τα χρόνια, και όχι οι πολιτικές τους». Το αμαρτήματα όσων έχουν συμβάλει στη δημιουργία ενός πνιγηρού περιβάλλοντος, του μη εναλλακτικού τρόπου. Δεν είναι ρεαλιστές, είναι κυνικοί, αλλά αυτό είναι θέμα προσωπικού ορισμού. Ο Σαββόπουλος και μια χούφτα άλλοι μάς έδειξαν κάποτε πού είναι τα αστέρια. Δεν μας υποσχέθηκαν ποτέ πως θα τα φτάσουμε, αλλά θα ήθελα να συνεχίσουν να μας τα δείχνουν, να μην τα χάνουμε από τα μάτια μας. Το realpolitik, από το χρειαζόμαστε, το βρισκόμαστε και αλλιώς.

Η γυμνή ειλικρίνεια

Υπάρχουν σημεία στο βιβλίο που δεν τα διαβάζεις συχνά σε αυτοβιογραφίες. Αποκαλύπτεται, στέκεται γυμνός, ζητάει τις συγγνώμες του, εκφράζει τον δέοντα σεβασμό στους δασκάλους του, εξομολογείται ακόμα μία φορά στην Ασπα, μιλάει για τα παιδιά του με δύσκολα λόγια. «Χατούκια

ΔΙΟΝΥΣΗΣ ΣΑΒΒΟΠΟΥΛΟΣ
Γιατί τα χρόνια τρέχουν χύμα

Εκδόσεις Πατάκη, 2025, σελ. 336, τιμή 17,70 ευρώ

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ: ICORNILIDES SARANTOGLOU

τα παιδιά μου όταν ήταν μικρά. Εύχομαι να ανοίξει η γη να με καταπιεί τώρα που το λέω. Ντρέπομαι. Τα μάλωνα κι από πάνω, ουρλιάζοντας σαν στρίγκλα. Με κοιτάζαν κατατρομαγμένα τα πουλάκια μου. Αλλά τα λάτρευα... [...] Κάποτε καθίσαμε στο “Ιντεά” με έναν από τους γιους μου. Του είπα συγκώροσέ με, γιε μου, σε παρακαλώ, για τότε που ήσουν μικρός και σε χτύπησα ή σε πρόσβαλα με τα λόγια μου. Μου απάντησε: Ναι, αλλά δεν ξέρω αν μπορώ...».

Εχει πολλά χρόνια να γράφει τραγούδια. Και είναι ειλικρινής και πειστικός για τους λόγους: «Δεν γράφω πια. Τραγούδια πια δεν φτιάχνω. Δεν νιώθω καθόλου την ανάγκη, δεν μου λείπει. [...] Μέσα μας κατοικεί ένα δαιμόνιο. Όταν θέλει εμφανίζεται και τα λέει. Αφού πει ότι έχει να πει, αποσύρεται. Εκείνη αποφασίζει πότε βγαίνει, πότε κρύβεται. Αν καθίω, θα γράψω – την ξέρω τη δουλειά – αλλά δεν θα είναι απ’ την καρδιά μου. Δεν κάνει. Το δοκίμασα, ποτέμπε με».

Η ευθυμότητα της ιστορίας

Προς το τέλος του βιβλίου υπάρχει αυτή η μαγική παράγραφος – μπουσούλα αποτίμησης ζωής: «Δεν τελείωσα το Ωδείο. Είμαι ο ορισμός του καλαμπόρτζη, προσπάθη να συγκινήσω τον άλλον με αυτά που δεν ξέρω. Όμως, αυτά υπηρετώ και σ’ αυτά αναφερόμαι με τα λίγα μου. Ετσι κι αλλιώς, στο τέλος όλοι θα σε κρίνουν όχι απ’ αυτά που ξέρεις αλλά απ’ αυτά που μπόρεσες».

Η ιστορία έχει αποφανθεί τελειοδίκαια. Ο Διονύσιος Σαββόπουλος είναι ο σπουδαιότερος και επιδραστικότερος τραγουδοποιός που έβγαλε αυτή η χώρα. Και όχι μόνο αυτό. Είναι μέσα στους δέκα κορυφαίους που έβγαλε η Ευρώπη. Δεν υπολείπεται σε τίποτα του *Λούισο Ντάλα*, του *Ζακ Μπιαρσέν*, του *Ζακ Μπρέλ*, του *Φαμπρισίο ντε Αντρέ*, του *Λούισο Μπαϊσι*, του *Ζιλμπέρ Μπεκό*. Για μένα, σπουδαιότερος από αρκετούς εξ αυτών. Αλλά είναι εκείνη η ρημάδα η γλώσσα μας που ποτέ δεν κατάφερε να σπάσει τη γυάλινη οροφή. Λέω στις κόρες μου, «δεν θα σας πείσω τι να κάνετε στη ζωή σας, είναι δικός σας ο δρόμος, εγώ θέλω δύο χάρες να κάνετε στους εαυτούς σας. Να μάθετε να μιλάτε και να γράφετε σωστά τη γλώσσα σας και να ακούσετε τα τραγούδια δέκα ανθρώπων για να μάθετε πως να αισθάνεστε στη γλώσσα σας». Ένας από αυτούς είναι ο Διονύσιος Σαββόπουλος.

ΥΓ.: Είχα ένα μικρό άγχος όταν έμαθα για την κυκλοφορία του βιβλίου, για το αν και πώς θα περιέγραφε τα γεγονότα και την ταραχώδη σχέση του με τον *Θάνο Μικρούτσικ*. Αν θα συμφωνούσε με όσα μου διηγήθηκε ο Θάνας στη δική του βιογραφία που είχα την τιμή να γράψω. Είναι εντυπωσιακή η ταύτιση.

B Αποκαλύπτεται, στέκεται γυμνός, ζητάει τις συγγνώμες του, εκφράζει τον δέοντα σεβασμό στους δασκάλους του, εξομολογείται ακόμα μία φορά στην Ασπα, μιλάει για τα παιδιά του με δύσκολα λόγια

→
«Ετσι κι αλλιώς, στο τέλος όλοι θα σε κρίνουν όχι απ’ αυτά που ξέρεις αλλά απ’ αυτά που μπόρεσες» τονίζει στην αυτοβιογραφία του ο Διονύσιος Σαββόπουλος